

11. Козюбра М. Принципи права: методологічні підходи до розуміння природи та класифікації в умовах сучасних глобалізаційних трансформацій. *Право України*. 2017. № 11. С. 142–164.

МОЗОЛЬ Наталія Іванівна,
*доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ФЕНОМЕН СПРАВЕДЛИВОСТІ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Актуальність розгляду феномену справедливості зумовлена загальним рівнем правових знань у суспільстві, що є незадовільним, оскільки існуючі програми правової освіти не відповідають потребам суспільства та викликам сьогодення. Недостатній рівень обізнаності осіб, уповноважених на виконання функцій держави, щодо міжнародних стандартів у сфері прав людини призводить до ігнорування цих прав та, як наслідок, порушення принципу верховенства права.

Відтак постає необхідність у забезпеченні можливості доступу до інформації та одержання знань про права, свободи та обов'язки людини і громадянина, механізм реалізації та захисту таких прав і свобод широкими верствами громадян.

Над осмисленням теорії справедливості працювали видатні філософи минулого, зокрема Платон, Аристотель, Г. Гроцій, І. Кант, Г. В. Ф. Гегель, а також представники сучасної зарубіжної філософії, правознавства, філософії права – Ф. Гаєк, Д. Готієр, Р. Дарендорф, Р. Нозік, К. Поппер, П. Рікьор, Д. Ролз, Ф. Селзник, М. Уолзер, Г. Л. Х. Харт, О. Хьофе та ін.

Дослідженню проблем соціальної політики української держави, забезпечення прав людини і громадянина присвячено дисертаційні дослідження О. Бермічевої, Т. Гарасиміва, Є. Гіди, М. Заінчковського, Т. Коляди, М. Клемпарського, Л. Кулачка, І. Сидоренко, В. Сокурєнка, О. Чутчевої та ін. [2, с. 3–4].

Значний внесок в аспекті теоретичного обґрунтування означених питань зроблений науковцями кафедри теорії держави і права Національної академії внутрішніх справ. Так, незаперечною є вартісність напрацювань В. Копейчикова, зокрема посібника «Теорія держави та права» для теоретичної підготовки юристів для органів внутрішніх справ [4]. Необхідно відзначити, що наукові переконання вченого вирізняються глибиною змісту і прогресивною далекоглядністю.

Справедливість є однією з найважливіших соціальних цінностей, одним із найбільш важливих критеріїв оцінювання взаємодії та виявляється у найрізноманітніших відносинах – від особистісних до суспільно-політичних. оскільки уявлення про справедливість формується в процесі соціальної

взаємодії, у різні історичні епохи розуміння сутності справедливості набуває певних ознак свого часу, однак не втрачає інтересу дослідників.

Поділяємо думку щодо розуміння справедливості як морально-правового феномену, оскільки такий підхід дозволяє діалектично розглядати поняття справедливості, уникати односторонньої векторності в уявленні про справедливість як моральне або ж як правове явище. Поєднання цих компонентів дозволяє висвітлити проблематику справедливості [1, с. 62].

У авторському тлумаченні дефініції наголошуємо на тому, що справедливість обумовлена природним правом загальнолюдської цінності, що представляє собою захищені законом і демократичним устроєм рівні можливості доступу кожної людини до всіх соціальних благ та інших життєвих цінностей, а також розподіл і законне їх використання з урахуванням гідності людини та власного внеску в суспільство. Саме така концепція соціальної справедливості відповідає новій соціально-політичній орієнтації нашої держави, глибинним економічним і соціально-політичним перетворенням, що в ній відбуваються [2, с. 14].

Загальноцивілізаційні цінності забезпечення прав і свобод людини та гідних умов її життя, розвитку та зміцнення демократизму, гуманізму, верховенства права, розбудова громадянського суспільства тощо задекларовано в чинній Конституції України. Держава та її інституції зобов'язані враховувати вимоги основного Закону України та прагнути до виконання поставленого завдання щодо забезпечення прав і свобод людини.

Утвердження ідеї прав людини, тобто визнання рівного поводження з людьми і відмовлення від привілеїв та імунітету, пов'язаних з національними і релігійними ознаками є спільною ознакою чисельних сучасних концепцій справедливості.

Необхідно вказати на те, що малоефективною є існуюча система соціального захисту, а її фінансування – обтяжливим для державного бюджету. У недостатній мірі враховуються особливі потреби окремих категорій громадян під час забезпечення їх права на соціальний захист. До того ж економічний стан держави ще більше погіршує ситуацію у сфері соціального захисту та зайнятості населення.

Поступальний розвиток українського законодавства щодо утвердження соціальної справедливості простежується зокрема в розробленні та офіційному затвердженні Указом Президента 25 серпня 2015 року Національної стратегії у сфері прав людини. Права людини – це специфічна система, яка складається із розмаїття окремих елементів, частин і вимагає системного погляду на їх сприйняття в цілісності. Це дає можливість вийти на нові методологічні підходи в процесі її дослідження. Прийняття цього документу дає підстави для висновку про тенденційний характер у внутрішньої політики держави до розв'язання означених проблем забезпечення прав людини і громадянина. Мета реалізації Стратегії полягає в забезпеченні пріоритетності прав і свобод людини як визначального чинника під час визначення державної політики, прийняття рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Результат виконання Стратегії вбачається у запровадженні системного підходу до виконання завдань та забезпечення узгодженості дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері прав і свобод людини, створенні в Україні ефективного (доступного, зрозумілого, передбачуваного) механізму реалізації та захисту прав і свобод людини. [3].

Отже, феномен справедливості як визначального чинника забезпечення прав людини і громадянина обумовлено тим, що справедливість є особливою соціальною цінністю, провідним орієнтиром організації суспільних відносин, критерієм соціального захисту населення, мірою і способом втілення ідеалу на практиці та інструментом забезпечення соціально-економічних прав людини і громадянина.

Список використаних джерел

1. Житник О. Поняття справедливості в сучасних наукових дослідженнях // Житник О. О. *Філософські та методологічні проблеми права*, № 1, 2014. – с. 58–67.

2. Мозоль Н. І. Роль соціальної справедливості у забезпеченні соціально-економічних прав людини і громадянина в Українській державі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.12 / Мозоль Наталія Іванівна ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. - К., 2009. – 16 с.

3. Національна стратегія у сфері прав людини : Указ Президента України від 25 серпня 2015 року N 501/2015. [Електронний ресурс]. URL: https://ips.ligazakon.net/document/U501_15?an=11.

4. Теорія держави і права : навч. посіб. / [А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков та ін.] ; за заг. ред. С. Л. Лисенкова, В. В. Копейчикова. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 368 с.

*МОСКАЛЬ Ростислав Миколайович,
аспірант кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ, суддя
Львівського окружного адміністративного
суду*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ВИМОГ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

Дотримання прав людини є одним з істотних елементів, притаманних двом концепціям – англо-американській «верховенства права» (Rule of Law) і континентальній «правової держави» (Rechtsstaat), – щодо яких на європейському рівні досягнуто консенсусу [1, п. 41]. У доповіді Венеційської комісії «Верховенство права» (далі – Доповідь 2011 р.) наголошено, що дотримання верховенства права і дотримання прав людини не обов'язково є синонімами, проте великою мірою обидві концепції збігаються між собою, а